

ILUSTRACIÓN: *Suño*

AUTOR: A. T.

Los ritos de los sentidos. Poesía árabe.

Antología y traducción del árabe a cargo de Jaouad Elouafi,

Bahi Takkouche, Manuela Palacios y Arturo Casas.

Caligrafías de Hachemi Mokrane.

Editorial CantArabia. 2015

80 pp.

ISBN 978-84-86514-63-1

Falan –primeiro de todo– os pregues, as engurras, textura dunha pel labrada sobre a que o cálamo vai inscribir unha caligrafía que é, alén da palabra, trazo e signo da beleza que habita este libro ilustrado tanto no seu interior coma nas súas capas polo recoñecido artista plástico alxerino, Hachemi Mokrane. Un libro, *Los ritos de los sentidos*, publicado pola editorial CantArabia, que contén, a modo de cofre dos tesouros, unha representativa mostra da poesía árabe moderna e contemporánea en diálogo asemade con autoras e autores pertencentes á propia tradición sufi. Unha escolla –elaborada e traducida ao castelán polos profesores Jaouad Elouafi, Bahi Takkouche, Arturo Casas e a profesora Manuela Palacios– que precisamente se inicia e se pecha con poemas da venerada mística do S.VIII, Rabi`a Al-`Adawiya. Unha circularidade, simbólica dabondo, que porén se abre –“Pues en la poesía está la llave”, di o verso de Nizar Qabbani, un dos autores antologados– á infinitude do sentido que, parafraseando a José Ángel Valente, enxendra a palabra poética. Palabra, pois, xa ritualizada por efecto dun ritmo ou orde que a fai renacer unha e outra vez na procura incesante da beleza e da verdade. Procura individual e colectiva porque, sen dúbida, o legado máis auténtico dun pobo é o da súa poesía, aquel que dá conta do invisible, á fin o que máis nos importa e determina. Non en balde, dísenos na introdución: “La poesía árabe custodia el pensamiento y la sensibilidad de su pueblo, conciliando

su cautivadora dimensión estética con otros empeños de índole social, emocional y espiritual”.

En efecto, a través da lectura dos poemas aquí recollidos sabemos de exilios constantes e da loita pola dignidade da vida, do desafío da muller ás pexas que lle impón o sistema patriarcal, do arrincamento da propia identidade e do desexo ardoroso de absoluto, das luces e sombras que amor e morte proxectan, dunha cartografía sensorial que nos envolve e atravesa cos seus perfumes, as súas cores e as súas sonoridades.

E o que verdadeiramente escoitamos aquí, alí onde o silencio nos convoca, é o corazón: fluír vital e metáfora dun corpo que, non por casualidade, é o *leitmotiv* desta escolma tal e como se anuncia na introdución: “Son cuerpos que se afanan por reconocerse en el otro, en la comunidad o en la íntima fusión con la naturaleza”. Un recoñecemento, en todo caso, que se realiza a través dos sentidos, esa facultade dos corpos de interactuar afectándose, de percibir e crear un mundo interior, unha conciencia viva e diferenciada. Neste sentido, escribe Adonis na súa *Introducción a la poesía árabe* (Universidad Autónoma de Madrid, 1993): “Somos iguales en el plano de la razón, pero somos diferentes en cuanto al cuerpo. Esta diferencia viene representada en el sueño, el deseo, el éxtasis, el movimiento, la dinámica”.

Diversidade existencial –quizais na busca dunha común identidade– e dinámica xeradora de enerxías porque, podemos concluír, o corpo é o verdadeiro lugar das transformacións, da viaxe ou travesía que, a bo seguro, atopa na escrita a súa máis reveladora manifestación. Corpo aberto da escrita poética que nos conduce sempre alén de si pois, como escribe Clara Janés en *La palabra y el secreto* (Huerga y Fierro, 1999), “el texto permite no sólo que el escritor se recorra a sí mismo, sino que recorra lo que es objeto de su anhelo, e incluso lo que desconoce y hasta lo que no puede conocer o explicar, lo inefable”.

En efecto, por esa apertura –sempre polarizada– faise o poema vestixio do arroubo e tamén vía ascética cara a esa unidade divina que arelan poetas como Mansur Al-Hallach ou Ibn Al-Fárid. Por outra banda, desexo de disolución dun eu poético conducido por un eros carnal no caso de Mohammed Bennis: “Vénceme a mi y a ti/ para que la lengua goce/ de su entrega”. E, de modo igualmente intenso, mais noutra orde de cousas, procura Mahmud Darwish,

orfo de nome e comunidade, unha concordancia de ser: “Los corazones todos de la humanidad... son mi nación. / ¡Despojadme pues del pasaporte!”. Un pasaporte que nos remite a exilios e circunstancias que comprometen a seguridade do propio soño como nos suxiren os versos de Ahmad Matar: “Antes de dejarlo, se deslizaron por mis oídos los dedos del régimen,/ me tembló la cabeza, y estalló”. En calquera caso, pesadelos reais que lle fan preguntar a Suad Al-Sabah: “¿Puede manar un poema de una historia de masacres?”. E a resposta vén implícita na vontade mesma de escribir, de denunciar –como fai Názik Al-Malaika– a perversión dunha humanidade que non se inmuta fronte ao drama das mulleres asasinadas. Neste senso, hai que salientar o empeño das mulleres poetas aquí antologadas por faceren do poema lugar de insubmisión e empoderamento –Ghada Sammán– e tamén corpo semántico e libertario dun proceso de coñecemento que existe a revisión dos mitos que alicerzan a ideoloxía inherente ao sistema patriarcal –Fawziya Abu-Jálid. E, como non, o poema é sempre canto necesario que acolle como flor sempreviva o que perdemos, tal e como nos lembra Driss Allouch: “Cortejo a veces el espejismo/ y a veces busco los fragmentos/ de la palma de mi mano/ y las ruinas del tiempo/ para llorarlas”. Saudade e dor que, non obstante, pode facernos espertar dese letargo no que ás veces se converte a vida, un acordar que Amal Dunqul personifica na natureza: “Me cuentan las bellas flores/ que sus ojos se abrieron confusos/ en el instante de la recogida/ el instante del desgarro/ el instante de su sacrificio en la pradera”.

E certamente, como escribiu Luísa Villalta no seu poema “Ritos de resistencia”, “Fronte á rutina, o rito da palabra tensa a pel/ do mundo: un tambor que desperta”. Palabra en estado de emerxencia que nos achega esta antoloxía como un desvelamento que, porén, garda a salvo o misterio. Enigma que, á súa vez, unha tradución transparente gorece, pois como quería Edmund Cary, trátase asemade aquí dunha operación poética pola que se enriquecen dúas linguas, dúas culturas que adoito se ignoran e intereses espurios se afanan en enfrontar, cando a súa vocación natural foi durante séculos a de acompañárense en avinza creativa. E non en balde, foi a amizade das persoas responsables deste libro quen fixo posible esta ponte, contribuíndo con iso a un mellor e necesario coñecemento non só da poesía árabe, senón do acervo cultural que iso supón.

En definitiva, só nos queda agradecer e celebrar este galano, *Los ritos de los sentidos*, que saboreamos coma eses froitos madurados na lentura do saber. Un saber que transcende a pura razón, pois como escribe Nizar Qabbani:

Aquí están mis raíces, aquí mi corazón, aquí mi lengua
¿Debo hablar más claro? ¿Acaso necesita el amor explicación?

Eva Veiga